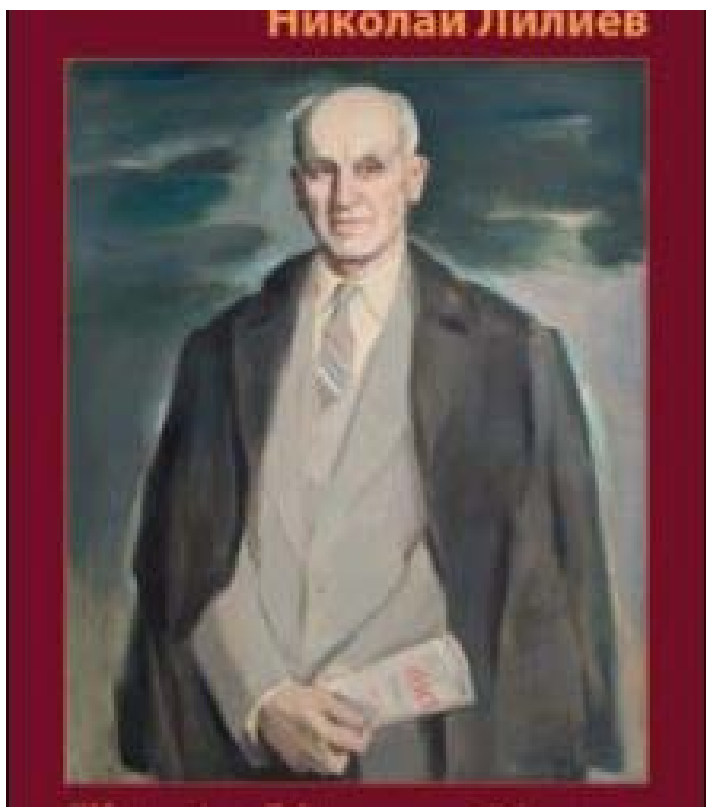

РЕЗУЛТАТИ ОТ ОСМИ НАЦИОНАЛЕН И С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ ПОЕТИЧЕН КОНКУРС „АКАД. НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ“

24 май - ден на на Светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност

ПЪРВА НАГРАДА:
НЕ СЕ ПРИСЪЖДА

ВТОРА НАГРАДА:
НИКОЛАЙ ДЯЛКОВ
гр. Тополовград

ДОМ

Аз отдавна скроих своя дом. Аз отдавна във него живея.
В него никой не влиза със взлом. В него можеш по път да се сгрееш.
Можеш в него да викаш на глас. Можеш песен среднощ да извиеш.
Да поплачеш... И хайде на бас – можеш своя свят в него да скриеш.
Без тавани, без покрив, балкон, без часовник, минути броени
тъй, по някакъв собствен закон са ношували в него: Есеннин,
Дебелянов. Дори в плаха нощ тук са идвали Мина и Лора,
а пък Пейо, добър или лош, тук очите си с изстрел затворил.
Тука взводът извел на разстрел и прострелял безсмъртно Вапцаров.
А пък той, преди изстрела взел – нарисувал ни днешната Вяра.
Този дом е невидим за вас, дето имате яхти, палати.
В него често препуска Пегас, после литва през строфи крилати.
Моят дом е иззидан от стих. Христо Фотев, Валери и Петя,
дядо Вазов дори тук открих. Вместо лампа пък вечер ми свети
на Николов щурецът, макар от държавата своя да свири.
Аз за нея съм мъничко стар... Но дано, но дано я издиря...
Ще преместя дома си, че там, знам, шурците поне ще го виждат.
Тук без съвест, без страх и без срам някой светлото в него зазира.
А е толкова свят моят дом. Аз съм в него чирак. И го пазя.
Караул съм. И знам – мълчешком, ще му бъда докрай вярна стража.

/ на стр. 2/

Уважаеми дейци на образование-
то, науката и културата,
Скъпи жители и гости
на Стара Загора,

Днес празнуваме най-светлия
от нашите празници – Деня на
светите братя Кирил и Методий,
на българската азбука, просвета
и култура и на славянската книжовност. 24 май
носи особен ореол. Неслучайно в нашето съзнание
той е заел мястото на най-истинския и най-
български празник. Затова всяка година го
отбелязваме с много вълнение, вяра и от сърце.

Делото на светите братя Кирил и Методий и техните ученици е велико,
защото ни е съхранило като нация в трудни времена. То отразява в най-пълна
степен стремежа на народа ни към просвещение и духовно израстване.
Със своите мисии светите братя оставят дълбока следа в историята на
Стария континент. Те с блестящо красноречие защитават идеята, че всеки
народ има право да говори и пише на собствения си език.
Използвам този светъл празник, за да благодаря на всички старозагорци
учители, ученици, писатели, художници, артисти, музиканти, читалищни,
библиотечни и музейни дейци и журналисти. Гордеем се с вашите постиже-
ния и нека те получават уважение и признателност.

Продължавайте с гордост и самочувствие да отстоявате славата на Стара
Загора като град на поети, творци и таланти.

Честит празник!

Живко ТОДОРОВ,
КМЕТ НА ОБЩИНА СТАРА ЗАГОРА

РЕЗУЛТАТИ ОТ ОСМИ НАЦИОНАЛЕН И С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ ПОЕТИЧЕН КОНКУРС

ТРЕТА НАГРАДА:

ХРИСТИНА МАДЖАРОВА
гр. София

РОМАНТИКА

Твърдиш, лошото време носи романтика.
Аз съм бурята, преди малко признах си.
Твоят ад няма нищо общо със Данте.
Лекомислено е да ме мислиш за щастие.
Лекомислено е да ме мислиш за твоя,
с теб изгубих всякаква принадлежност.
Всеки път изпреварвах ме по завоите.
Не съм ад, но съм дяволски неизбежна.
Хайде, спри да се състезаваш по чувства,
Преобърнахме мерните единици.
Идеалният мъж ли? Пропуснат е.
Нека някоя друга му стане светица.
Предпочитам тайфун пред корона в косите
и романтика нося (с лошото време)
За студа през октомври ли
ще ме обвините?
Лекомислено е да тичам към теб. Боса.
Още хиляди лекомислия ще извърша.
За какво ти е облак без буря
от страшните?
Ако адът на Данте случайно е
на привършване,
просто повярвай,
че аз съм щастieto.

ЧЕТВЪРТА НАГРАДА:

ЛЮДМИЛА КАЛОЯНОВА
Гр. Созопол

ШЕПА ЧЕРЕШИ

всичко това
казваш
е трябвало да се случи –
преди кръвта от черешите
да напои устните ми:
синята рязкост на морето
където веднъж
прерязах пъпната си връв
смъртта на залеза в лилавите
полета
от магарешки бодил
сред които все забравяхме
лейката на дъщеря ни
тялото на мама
леко
леко като лястовица
понесло се над кръстовете
(прощавай мамо
закъснях
дори за погребението ти)
кафенетата
приютили тъгата ни
на площад Барберини
тръпката на плътта
набраздена
от прокълнати мостове
Сега знам
всичко това е трябвало
да се случи –
за да ми донесеш един следобед
шепа череши...

ПЕТА НАГРАДА:

СВЕТЛА ДАМЯНОВСКА
гр. Мездра

ПЕПИТЕНО СТИХОТВОРЕНИЕ

*„Пепит - десен на плат с дребни квадратчета
или ромбчета в два контрастни цвята (най-често
черно и бяло).“ Из Тълковен речник*

Месец април е. Сняг и сажди ваяят едновременно...
Върху дланите ми сякаш кацат:
на лявата – бяла лястовица, на дясната – гарван
(на лявата – надежда, на дясната - смърт).

Ръцете ми са като блюдата на везна –
натежава ту лявата, ту дясната...

Месец април е. Сняг и сажди ваяят едновременно...
Върху шапката ми се образува пепит,
както и в мозъка ми (новините за ваксината
на Астра-Зенека са ту бели, ту черни).

Опитвам се да реша кое е повече –
ползата или опасността...

Месец април е. Сняг и сажди ваяят едновременно...
Чувствам се като лабораторна мишка,
ваксинирана с дефектна партита
(с бяла козинка и черни предчувствия).

АЛЕКСАНДЪР АРНАУДОВ

Гр. София

в тъмното всичко е игра

времето ме изостави
както само родител може
скарахме се на 18
и после се видяхме на погребението ти
оттогава миналото кърви
напред във времето

превърщам любовта ти
в несъстоятелност
разчленяваща поколенията
и чувствам как тишината изчезва
когато те няма

наблюдавам нюансите
на тежкия мрак
който се втреничи
в тялото което обитавам
извивам се като небе
в прегръдките ти
колекционирам всичко което бях
защото знаем че меланхолията свърши
и няма кой да се събуди вътре в нас

смъртта беше най-дългото сбогуване

СВЕТЛА КАРАЯНЕВА

Гр. Пловдив

КРЕПОСТ

Този град те повтаря безкрай,
този град носи моето име.
И превръща се в ад или рай,
ако влезеш във него, любими.

Тази порта разтваря крила,
тази порта е дървена птица.
Тя те вика със писък: "Ела!"
И кълве от гръдта ми пшеница.

И разграждат се зид подир зид,
падат мостове, стръмни оврази.
Този град е за тебе открит.
А пък портата – Бог да я пази!

РУМЯНА НИКОЛАЕВА

гр. Стара Загора

ЛЮБОВНА ПУНКТУАЦИЯ

Ръцете ми са празни многоточия.
След думите ти чезна непрогледен
и дълго, много дълго се проточва
мълчанието между мен и тебе.

Да те оставя в твоите илюзии
или страха от корен да изтръгна?
И теб ли да послушам е разумното
или сърце, превърнато на въглен?

Топола си край мен - реката, лудата,
която бреговете си събаря,
а още да сме двама с тебе чудо е –
на кръст – хоризонтал към вертикала.

Каква е тази сила дето тегли ме?
Ръцете ми в тирета се превръщат.
По дяволите всякакви съмнения!
Затварям скоби с тебе във прегръдка.

70 години от смъртта на поета АСЕН РАЗЦВЕТНИКОВ (1897 - 1951)

Асен

РАЗЦВЕТНИКОВ

МОЛИТВА

Смирена вечер –
сестро нежна,
ти, шо със крем и теменуги
услаждаш
всеки мирен сън,
приспи във своите
звездни люлки
на смърт ранените
в борбата
за правда и за свобода.

Сред кротко стихнали полета
те в люта жад и стръвна болка
лежат с пронизани гърди
и чакат – сестрина милувка
очи угаснали да склопи
и сетни сълзи да изтрий...

Смирена вечер – сестро нежна,
ти, шо със крем и теменуги
услаждаш всеки мирен сън, -
приспи във своите звездни люлки
на смърт ранените в борбата
за правда и за свобода.

НЕ ТЕ ОБИЧАМ, лъчезарен град.

За капчиците блясък и надежда,
за миговете странна самота,
като жесток лихвар ни ти отнемаш
покоя, силата и радостта.

Умри и ни върни отново мрака,
гората и безкрайните жита,
върни ни въздуха и тишината
и песента на малките щурци!

Асен РАЗЦВЕТНИКОВ (псевдоним на Асен Петков Коларов) е роден в с. Драганово, Великотърновско през 1897 г. Средно образование получава във Велико Търново, а в Софийския университет завършва славянска филология и право. Продължава образованието си във Виена и Франкфурт на Майн. Работи като юрист и учител. От 1917 г. сътрудничи в пролетарския печат със стихотворения, фейлетони, хумористични разкази и сценки. След т.нар. Септемврийско въстание публикува в сп. „Нов път“ и в „Нов път“ като част от „четворката“ млади (А. Разцветников, Н. Фурнаджиев, А. Карадлийков, Г. Цанев), която след спор относно поезията на Яворов напуска списанието на Г. Бакалов. Издава стихосбирката „Жертвени клади“ (1924), а след дълбока криза във възледите си - поемата „Двойник“ (1927). Лирическият му път се увеличава със стихосбирката „Планински вечери“ (1934). Автор е на многобройни книги за най-малките: „Юнак Гого“ (1934), „От нищо нещо“ (1932), „Хороводец Патаран“ (1936), „Комар и Мецана“ (1946), „Щурчовото конче“ (1948), „Соворна дружина“ (1950), „Що е то?“ (1956), „Юначина“ (1968) и др. Превежда Гьоте, Молиер и други големи автори, нише по въпросите на преводаческото майсторство. Умира на 30.07.1951 г. в Москва.

ЕСЕН

Ти, есен, ти, пътнице с пъстрите чехли и скутове,
тук няма ни страха, тук няма ни път, нито брод,
тук вълците вят, самички в полята залутани,
и свирят горите, и тътне стоманния свод.

Тук ниските къщи страхливо в тревата са сгушени,
залостили вратни и вкопчили нокти в пръстта,
и само кръчмите – край пътя приклекли кучета –
широко разтварят червени, отровни уста.

И бродим ний мълком, заплетени в тъмните пътища,
не чакаме нищо, не помниме вчера шо бе,
и тънем в тъмата, в земята и в малките къщици,
и плачем за въздух и плочица синьо небе.

Поспри, прегърни ни и в свилени пазви прикъттай ни,
поспри, прегърни ни и тихо, и тихо плачи,
и пей, и приспи ни навеки ти, есен, ти, пътнице
със пъстрите чехли и тъжните сини очи.

СВЕЛА мигли от бронз, тихо шушне и плаче гората.
С мокра човка кълве по стъклата ми благия вятър.

Вземам бавно в ръка твоите сини писма и зачитам.
Моят спомен трепти, той се втурва, той бие копита.

Но следите зад мен са затрупани с лед и със камък.
Няма път къмто теб. Ти си мъртва за мене. Отдавна.

Аз не мисля за теб. Аз не чакам. Нощя не сънувам.
Само скръб е светът. И лъжа. И жестокост. И грубост.

Аз отпущам ръка с твоите думи и пликчета сини
и загледан навън, виждам: ято години. Години.

Виждам: иде нощта, идат бавно покоя и мрака.
Аз не мисля за теб. Аз не плача насън. Аз не чакам.

Моята ДОЛНА махала В моето ГОРНО оряховско СЕЛО

Има села, махали и градове, които се гордеят (и с право), ако имат двама-трима писатели, музиканти, майстори или известни имена. За някои селища това е визитка. (Селото на един кой си, града на поета... и т.н.). С тези имена те възпитават поколенията си в родолюбие. Та като се позамислиш, и аз реших да се похваля ПЪРВО с моята ДОЛНА махала. Не че в ГОРНАТА махала няма имена достойни, но мисля, че количествено ние си превъзхождаме. Но за КАЧЕСТВОТО - към края...

С писателите ОТ ДОЛНАТА МАХАЛА да започнем, както е традицията, с майсторите на словото: Камен ЗИДАРОВ (Тодор Събев Манев) - поет, преводач, драматург - автор на 15 драми, сред които «Царска милост» и «Иван Шишман», с няколко мемоарни книги и спомени, сред които «С Асен Разцветников в живота и в поезията», бил е директор на Военния и на Народния театър, член на Съюза на българските писатели (СБП) и на Съюза на преводачите в България (СПБ), носител на наши и чуждестранни наград; проф. д-р Христо ПЪРВЕВ - сиколод (първ сред равни), автор и съавтор на редица правописни и правоговорни речници, преподавал в наши и чуждестранни университети, учен с европейска известност; проф. Румен СТОЯНОВ - поет с особена стилстика, писател, журналист - автор на десетки книги, преводач от португалски и испански,

50 години преподава в Софийския университет «Св. Климент Охридски», дипломат, доктор хонорис кауза на два бразилски университета, с книги и студии в защита на българския език, член на СБП, СБП; проф. д-р Стефан Станев - завършва биология в СУ «Св.Св. Кирил и Методий», работи като завеждащ отдел «Ботаника» в Природонаучния музей в Пловдив, същевременно чете лекции в Пловдивския университет «Паисий Хилендарски», участва в редица международни симпозиуми, срещи и конгреси, автор е на книги по специалността си, както и на книги за художници, писатели и изявени културни дейци; Петър ИВАНЧЕВ - автор на книги с проза, поезия, хумор, изследовател на фолклора и историята на родното село, дългогодишен театрален и читалищен деятел, член на Съюза на свободните писатели; Пеню ЦОНЕВ (ГЕРМАНЕЦА, защото е живял и учил там) - автор на книги с поезия и проза, бивш политически затворник, борец срещу комунизма, лечител и гадаел, член на Съюза на свободните писатели; проф. Ианн БОЧЕВ - преподавател във ВТУ, Св. св. Кирил и Методий» - декан на Факултета по изобразително изкуство, художник-график с десетки художествени изложби у нас и в чужбина, член на Съюза на българските художници (СБХ); Григор ПЪРВЕВ - завършил Националната художествена академия - София, с много изложби и отличия у нас и

ТЪРНОВО

Търново с черквите, Търново с белите куполи,
с бистрата Янтра, прегърнала твоите нозе,
с къщите – пъстри кози по скалите натрупани,
с многото шипки, люляка и синьо небе!

Търново, склада на древните битки и буните,
своята усмивка зарових аз в твойте гърди –
в твоите гробници гине безгрижният юноша
с чисто сърце и със ясни засмени очи.

Помня аз залеза, тежката вечер, пожарите,
дъжд от светулки над младата, буйна трева,
помня грамадните звездни гроздове над Царевец
и във ръката ми – кротката, хладна ръка.

Кон бе сърцето ми, звъннал с юздите разлюшнати
хладните пръсти заключиха всички врати –
там на скалата умираще ясният юноша,
капеха в здрача светулки, сълзи и звезди.

Търново, гроб на могъщите битки и буните,
нощем невидим аз ида под твойто небе,
ида и ровя, и търся засмения юноша
с ясни зеници и чисто безгрижно сърце!

ЗА НЕЯ ЛИ, малки мушци, за нея ли плачете –
момичето с двете зелени звезди под клепачите?

Клепачите – тъмни върби над замислено езеро,
и двете лунчици – от влюбен магесник извезани.

Лежа във тревата и тихичко шъпна ти името –
десета година, откак си безвестно заминала.

Аз зная, че ти си навеки за мене загубена,
но все пак люлея и лъжа сърцето си влюбено,

но все пак те диря в степта със коприна замрежена,
но все пак те виждам

низ друми и пуги крайбрежия,

но все пак те викам – и теб, и нощта, и утехата –
и слушам: как шушне безкрая и смее се ехото...

Родният дом на поета, сега къща-музей «Асен РАЗЦВЕТНИКОВ»

*Мирслав ИЕРНИЦКОВ,
Погледът на ангела*

ГРАМОТИ

КИРИЛ ДИМОВ - 16 г.
Гр. Казанлък

РАЗРЕШИТЕЛНО ЗА МЕЧТИ

Казват,
тийнейджърът да не витае,
нареждат,
в училище всичко да знае,
изискват,
във час да не бъде отнесен,
отказват, да вярват, че не е лесно,
да е усмихнат,
щастлив и прилежен,
/когато е в клетка/,
стопанин небрежен,
е обществото.
Защитна жилетка,
е тази отнесеност,
в която се крием.
Не се ли усещате –
това не сме ние?!
Оказват помощ,
когато наистина търсиш.
Изискват,

да признаеш какво ти е, малко по-късно.
Нареждат,
да си усмихнат, приветлив, разбираш...
Казват:
„Не ставаш за нищо!“ Не спират
да те обиждат, нападат, отричат.
Правят го „нежно“,
така те обичат.
Искам, от името наше да взема,
едно разрешително с тази поема.
Дайте ми,
с подпис, печат, много моля,
документ за мечтател.
Моята воля,
толкова проста и толкова ясна,
е да мечтая за светло, прекрасно,
бъдеше, наше и мое,
което
ще донесе, без проблем на детето,
време, да бърка
и да се поправя,
време, да губи, греши и забравя.
Едно разрешително за мечти,
искам спешно!
Едно разрешително,
да се уча от грешките.

Йордан АТАНАСОВ

Мария ГАНЧЕВА**И НИЩО НЕ РАЗБИРАМ ОТ МОРЕТА**
Селвер

Аз нищо не разбирам от морета
и от живота покрай този бряг.
И пиша разни облачни куплети
със ветровити имена.
Аз нищо не разбирам от морета,
от кораби, от възли и от пясък.
Пропуква се от самота небето,
но няма никой. Само аз съм.
Аз нищо не разбирам от морета,
от морски хора и от морски дни.
И точно затова е съвършено:
вълните, заливите, ти.
Аз нищо не разбирам от морета,
от приливи, от отливи, от котви.
Но покрай морските човеци,
Господи, обикнах и живота ти.

СЕПТЕМВРИ

Септември е заключена врата.
След него лятото
крилата си прибира.
След него и брегът е само бряг.

И самотата му отива.
Сандалите на младостта
прибирам в спомена за щастие.
Във липсата на тишина
се раждат светове и властват.
А в тъстра рокля, сякаш е жена,
есента разхожда дъждо наивен –
парад на цветовете е това
и вихрен танц във улична картина.
Притихва всеки неестествен шум,
отекват само тоновете на морето.
Почти е есен – стон от друг сезон
... в ритмичите на сърцето.

Иван МАТЕВ**Из цикъла**
„БЛУДЕН ПРИБОЙ“**ФАКЛИ ОТРАЗЕНИ**

От изгрева изплува
една самотна лодка
със двама уморени
и над вълните
кломашни рибари.

Завършил бе
работният им ден.
Ала за нас –
начало е това!

И сякаш –
за да ни разбуди,
сонъм от птици луд
над синевата блесна
и в отразени факли
мигом изгоря.

Но кръськът се носи
след ятото далечно
от чайки белоснежни –
митични оплаквачки
на спомените зли.

Кога ли ще затихне
у мене в безразличие
тъгата смътна
и капризна,
предливаща в гръдта ми
от хладните води?

Все този вопъл безнадежден,
все тази маска разкривен.
Безличното прозира
в трептящия мираж.

Мирслав ИБРИЦИМОВ,
Фантазия - погледът на ангела

Прозрачен е духът ми –
прозрачни сетивата.
А страстите са явни
и призрачно пламтят...

МАГИЧЕСКО ОГЛЕДАЛО

Рибарските корди,
закотвили кея във времето,
като обтегнати струни
равнодушно скриптят.
Подмамен от вятъра мощен,
кеят печално се бори –
проклина той земната твърд.

Среднощ е.
Бушуват вълните.
Стихии се вдигат отворед.
Сирени пак пет и
ме целуват –
лукави са дните,
що са напред.

Надвиснало върху залива
и почерняло,
небето от сенки тежи.
Ангели търся в това огледало.
Но яростно ято –
прегракнали гларуси,
над мене кръжи.

А чудото стана.
Кеят отплува.
Магия бе този
оловен мираж.
Водата прижда
и със брега се прощава.
Оставам във нищото аз...

СЪСТОЯНИЯ

Понякога ме обитават непознати зверове,
бушуват демони и ме прегръщат вещици,
но това е само блясък от други светове,
неясен шум от разпилени вещи.
Понякога ме посещават тихи ветрове,
стари викове от счупени приятелства.
Но това са само пристъпи на страхове,
които в мене нямат свое място.
Понякога ме мамят шептащи гласове,
пресипнали крещат, че всичко е за продам,
на косъм се държа от тези бесове,
все още съм достатъчно висока.
Понякога ме следват стари грехове,
подмамени с надежда да бъдат възродени,
но ги отпращам в другото небе,
и ги връщам после, изкушени.
Понякога вечерям с всички богове –
раздали мрак на всеки и слънце като вяр.
Смирявам се, доброто надделява в мен.
Понякога съм светли. И процавам.

И Е МОРЕ

И е море до края на сърцето,
до края на живота ми е същото.
Прегръщам този бряг до мене
и всяка песчинка ми е скъпа.
Събирам късчета от светлината,
отразена в плитчините близки.
Оставам в тишината на вълната,
за да си чуя мислите.
Във сънищата ми ще се излюпят истини,
ще ги измервам в пясък, после с думи,
ще се сравнявам с ветрове от изток
и ще се намеря във изкубеното.
Накрая като лодка на пристанището
приливът ще ме люлее ласкаво.
Ще се смалю до сините талози,
за да се слей със водата.
Ще изживея всеки тон на синьото,
в лазурните очи ще се оглеждам.
И ще ми стига само да го виждам.
Море е! чак до края на сърцето ми.

ДЕЛФИН

Среднощният разлом на световите,
смирени във утрото
от тихия прибой
на вечната вода,
изхвърлял бе като неужна вещь
срещ бровевите
на спомена
един дelfин,
доплувал тук с последната вълна.

И като него,
за сетен път
поел съм глътка въздух
в изнемога,
преди от пясъка да полетя
към ятото на чайките
нетърпеливи
и със душата си да се простя.

Как всичко е пределно просто
и лукаво –
живот и смърт
преливат във едно
безкрайно и необяснимо цяло.

Началото къде е –
и къде излишното
да погребва?

ПРЕВЪПЪТЪЩЕНИЕ*Към Кирил Христов*

Във „Тъмни зори“ * затворих
последната страница на романа –
над мен окачена жълтее луната
и под нея самотна звезда.
Поличба от изток бе пратил
поета, но и закана:
„Аз знам – народът ми
над пъкълта вис!“

Едва ли той – Кирила (Христов)
се е излъгал. Столетие кобно
прехвърлям назад...
Все същите вопли,
все същите драми!
Отровен е коренът,
отрова в цвета се плоди!

Тъгувам по старите снимки
от Прага и от Германия.
Прегръщам и бледите спомени,
въплътени в тъжни слова.
Който венчилото на духа
и сърцето е завещало
да пази. И да бленува сега.

* „Романът „Тъмни зори“ Кирил Христов пише непосредствено след края на Първата световна война, отпечатвайки го през 1920 година.

„КРИТИКАТА Е ЕДНО НЕБЛАГОДАРНО ПИСАНЕ...“**Огнян СТАМБОЛИЕВ** *разговаря*
с литературния критик**Владимир ШУМЕЛОВ**

– Господин Шумелов, нека започнем с началото на вашия път към литературата. Кога решихте да и се посветите и защо?

– Изключително труден за мен въпрос, макар че съм писал доста за творческата лаборатория – и моята, и на други пишещи. Тя определено не е свързана с училището, университетски курсове, кръжоци и подобни организирани форми. Може би е близка повече с изборно четене и живия живот (синхронията на ставашото). Разбира се, като един младеж и млад мъж по времето на Брежнев и след него, бях сръдит на Системата, но все пак недоволен, а не дисидент, което така или иначе, се отразяваше на цялостния индивидуален и общ живот тогава. Семейството ми беше среднестатистическо, без традиции в изкуството или науката, но знам, че първият интерес към литературата и писането получих от дядо си Димитър Майсторев (с него започнах и да пуша от 16-годишен). Този комунист-идеалист, добър човек, талантлив писател и добър читател (от него чух за Пшибишевски, Ибсен, Хамсун и за колцина подобни, тогава „негалежно-неизвестни“), пишеше драми, а към края и нефикшъни. Отиде си през 1983-а, когато бях учител в едно балканско село, зимата беше отминала, както и „разпределението“ от университета... После всичко рухна – върнах се в града, Перник, който беше същият Брежневско-Живковски град, сив, без работа (за такива като мен) и скучен. Всъщност и аз, и дядо Димитър бяхме нещо като „дисиденти“ (той наистина беше чукал камъни в една каменоломня някъде до Търново през 50-те) – всеки по свой начин, защото това е начин на мислене. Нормално през онези години исках да бъда първо криминалист, после художник, но мисля, че родителите ми много искаха в рода да има „писател“ и ето, че мечтата им се сбъдна – светла им памет! Иронизирам, разбира се! Някъде тогава помислих, че съм се начел и напил, че съм достатъчно добър. Но не бях. През 80-те се научих да пиша, донякъде добре, защото четях доста. Още тогава бях запраскал комунизма, приемах го като антиутопия (от такъв порядък е и един от първите ми публикувани разкази във втория сборник „Между Бекет и Аз“ – „Като приказка“; сборникът имаше леко „антиутопичен“ и експериментален, „постмодерен“ характер). През 89-а, когато мислех, че вече съм готов писател и ми трибваше само една крачка към готовите книги, купих томчето „Катедрала“ (НК) на Реймънд Карвър (1938–1988). Долякъде той ме подтикна да направя реалност всичките си фикции около писането. След него не можех да тъпчеш на едно място – сядаш, пишеш, издаваш и обираш наградите. Не е нужно да казвам какво обичам у него, защото повечето от триковете и начина му на писане вече бях съзрял и при мен (привидната фабула, нагнетяване на напрежението – трилърното, акцентирание върху външни, на първо поглед маловажни детайли, кинооматажната техника, неоткачаните гледни точки – обикновено „отвътре“, нарушаването на наративната логика, „минимализъм“...). По-късно

разбрах, че е и много добър поет.

– Кои бяха първите книги и автори, които Ви направиха най- силно впечатление?

– За несистемното четене преди университета няма да споменавам, защото то бързо отминава, без да оставя трайни следи. Сериозните книги дойдоха след авантюристите четива, криминалетата (включително и българските образци, начело с Богомил Райнов, но и неговите книги за „черния роман“, „Тайната“ и подобни). Както споменах, не бях активист в колективните литературни форми по това време. Слава богу, случихме с добри преподаватели и писатели във Великотърновския университет, от които попитахме най-доброто, четяхме актив-но и преводи на актуални западни и руски автори. Когато следя сега българските писатели, виждам не само авторите от прочутата „търновска вълна“, но и изключително много имена, които просто са „завършили“ този университет през различни години и се гордеят с това. Ето я навалищата от имена (като изключим темата „Македония“, по която ме увлякоха през 80-те приятели): въздъсните Достоевски, Чехов, Джойс, Шьруд Андерсън, Хемингуей, Фицджералд, Фокиър, Томас Улф, Джон Стайнбек, Джоузеф Хелър, Труман Капоти, Кърт Вонегът, Уилям Сароян, Уилям Тревър, Джон Ъдайк, Кен Киси, Джак Керуак, Чандлър, „новите романисти“, Кафка, Камю (и екзистенциалистите), Джеймс Олдридж, Джордж Оруел, Макс Фриш, Фридрих Дюренмат, Гюнтер Грас, Грeъм Грийн, С. Моъм, Джеръм Д. Селинджър, Кортасар, Маркес, Патрик Зюскинд, Рей Бредбъри... Хаос. Пълен. Без да включваме руснаците от „перестройката“.

– Какви бяха първите Ви опити – разкази? Първите публикации?

– Белетристичната логика, такава, каквато я знаех от големите имена, е от малката към голямата форма. Трябваше да пишеш разкази, докато се научиш да пишеш добре (макар че добрите разкази са висш пилотаж, което не винаги се осъзнава). И аз пописах няколко белетристични парчета, които едва ли бяха разкази. Все пак през първата си казармена година в Плевенската школа за запасни офицери в Първи район (днес музей) с две други откачалки вече пишехме роман с „интересното“ заглавие „Уестърн“ (всеки започваше нова глава или част от нея, а другите двама дописваха, после остана един, който правеше и илюстрациите по съвместителство; това беше в началото, а после аз го поех сам и с прекъсвания, малко по малко, го писах в продължение на 15-тина години – от 1976-а до 1991 г.). Началото обаче беше в четенето, ерудицията, рутината, която добих в университета, а след това и в различните относително по-креативни среди, в които се движех. Винаги съм знаел, че трябва да пиша. Не бързах. Намаше закъде в епохата на Брежнев. Не бързах особено и по времето на Горбачов. Трупах опит, докато си почиваш с текстове от типа на „Уестърн“ – сатирично- несериозни, абсурдистки, намитаци, саркастични, (само)иронични и парадоксални, в крайна сметка – нещо за лично ползване. „Уестърн“ът и до днес стои така върху компютъра и с една бяла разпечатка. Започнах, разбира се, да пиша по онези старомоден начин на ръка и после преписвах на пишеща машинка в ония тоталитарни времена, когато имаше компютри и свобода на словото. Имаше гол ентусиазъм и непукизъм. И много четене, предимно на утвърдени имена в западната критика (независимо в кое изкуство), които по онова време имаше колкото пеш в сп. „Лик“, „Панорама“ и под. Интересни бяха и предговорите на знакови преводни книги от майстори като Димитри Иванов, Владимир Свинтила и др., книгите на Петър Динев, Цветан Стоянов (но и такива от тяхното поколение като Минко Николов, Кръстьо Куюмджиев, Милена Цанева, Иван Пауновски), текстовете на Цветан Тодоров и Юлия Кръстева – ей такива. Имаше и

излизането на първия си сборник с разкази „Двойно“ през 1994 г. пусках някакви белетристични и есенцистични текстове в „Литературен вестник“ (В. Търново и София), в. „Впрочем...“ (приложението „Графити“, което редактирах), в. „Артфорум“ (който редактирах), „Северняк“ и др. Гордея се обаче с френското сп. „Brèves“ („Brèves“, Actualité de nouvelle, бр. 58, 1999 г.), с подборка от български белетристи, на което бях един от съставителите и авторите; също с нещата си в сп. „Свети Дунав“ (Нови Сад, Р Сърбия, бр. 3, 1998 г.), американското онлайн сп. „The Muse Apprentice Guild“ (бр. есен/зима 2003/2004), македонското сп. „Корени“ (бр. 35–36, 2011), както и някои неща в средата на 90-те в софийските сп. „Ах, Мария и приятели“, „Витамин В“, „Хермес“ и други...Ако бяха малко нескромни, ще цитирам едно-две неща от двата тома на книгата на критика Кирил Попов „Стилуети“ (2006, 2017), в които той е писал за мои белетристични книги: „Владимир Шумелов е от онези автори, които навлязоха в литературата като изградени писатели.“ [...] Ако под стил на български постмодернист трябва да се поддържа, без да се замислям, това е стилът на Владимир Шумелов.“ (т. I, с. 273); „Ярък художествен историк на своето съвремие, писателят Владимир Шумелов познава отлично тематичното и стилово- образно разнообразие в езиковото и поведеническото обичуване между младите хора...“ (т. II, с. 283). Истината е, че до сега не се възприемам сериозно като писател и критик – може би липса на самочувствие, знам ли, въпрос на характер или последица от дългите години недобър живот. От друга страна пиша непрекъснато всеки ден в продължение на над 27 години, преди две години съставих и издалох една своя биобиблиография (1990 –2015 г.), която за момента е вече морално остаряла. С една дума – скепсис към литературната работа и нейните резултати.

– Как възрохте в литературната критика?

– През 1990 г. започнах работа като асистент по Общо езикознание във ВТУ „Св. св. Кирил и Методи“ и тогава някъде из университета дой Иван Радев (днес академик), ме срещна и ми връчи една купчина книги за рецензии във в. „Литературен вестник“. Аз ги рецензирах и така се почна – та до днес не мога да се откача. Първите години пописах в този жанр и за някои научни списания, но на езиковедски теми – „Български език и литература“, „Език и литература“, „Български език“, „Проглас“, някои научни сборници. Освен многобройни критически публикации в периодиката, впоследствие журирах и някои годишни литературни прегледи на градове – В. Търново, Ст. Загора, Бургас.

– Първите Ви учители и образци в критиката?

– Авторы на метатекстове за литературата не липсваха, дори ми бяха дошли до гуша от университетските години, но повечето едва ли бих нарекъл учители. Още през 80-те бях писал няколко критически текстове, но непубликувани и пълни с „джасти-прасти“ твърдения и изхвърляния, които се задълбочиха в първите години на Прехода; тогава криворазбраната Свобода ни подбуждаше и разрешаваше да не приемаме книгите и текстовете на старите кримки и комунистите, не защото са лоши, а да ги сричаме. Еуфория, която не продължи дълго, за щастие. Иначе на език и стил съм гледал да се уча от преводите на утвърдени имена в западната критика (независимо в кое изкуство), които по онова време имаше колкото пеш в сп. „Лик“, „Панорама“ и под. Интересни бяха и предговорите на знакови преводни книги от майстори като Димитри Иванов, Владимир Свинтила и др., книгите на Петър Динев, Цветан Стоянов (но и такива от тяхното поколение като Минко Николов, Кръстьо Куюмджиев, Милена Цанева, Иван Пауновски), текстовете на Цветан Тодоров и Юлия Кръстева – ей такива. Имаше и

хлътане по психоанализата. Не вярвахме, че тя се е институционализирила до степен на християнската традиция, докато не прочетохме Мишел Фуко и Жил Делюз. А след това и критиката „отвътре“: Жак Лакан, Феликс Гатари, Люс Пригаре, Ерих Фром, феминистките критици на Фройд. Но това по-късно. Моят избор е бил винаги един – да открия тайната на писането, когато съм нахранен и доволен от живота, който живея. The True Secret of Writing. Когато пиша, винаги чета добра книга. Понякога няколко добри книги.

– Посветихте се на оперативната критика. Защо? Не мислите ли, че това е до известна степен неблагоприятна работа?

– Най-лесно би било да отговоря утвърдително – да, неблагоприятна работа е. И да допълня старата мисъл, че който не може да пише качествена художествена литература, се отдава на критика. Но не е толкова просто. Първо, едно от важните неща за съвременния/ модерния/постмодерния писател е да бъде също добър критик, теоретик и историк в областта, на която се е посветил. Просто времената са други. Второ, все още се залъгам, че си „почивам“ с критически текстове. Но и с това се свикава...Иначе и критиката е също толкова „неблагодарно“ писане, както художественото. Защото това са уроци, които завършват в изчерпването, black ass, клиниката „Мейо“ и suicide (при Хемингуей). Причините? Физически проблеми, но всъщност остаряване и липса на късмет, както и таквата от психологическо естество – натрапчиви идеи, самозаблуди, параноичен страх от бедност и преследване, дълбока депресия, невъзможност за работа и под. Все пак по-лесно се пише за добра книга, останалите отнемат повече време....Ако бъдем сериозни, мненията за съвременната българска критика са между пълното й отричане и опитите да бъде реабилитирана. Нормално и аз се опитвам по свой начин да работя за нейната реабилитация – опитвам да пиша по нов, разбираем и понятен начин, за вкарвам контекст, да бъда обективен, интересен и пр.; опитвам в крайна сметка да съчета двете основни функции на критиката – аналитичната и оценъчната – в една нова стилистика. И да не забравим, няма лоши книги (не говоря за графоманията), има лоши критици. Но все пак мисля, че ми се отдава повече есенцистката.

– Имате наблюдения върху цялата ни литература днес. По-добра ли е сега в сравнение с тази преди промените?

– Разбира се, наблюденията ми не са върху цялата. Физически не е възможно това, но ако говорим за проеси и обобщения, прогностика – донякъде мога да говоря. И дума не може да става за сравнение на лите-ратурите преди и след 10 ноември. Сега е по-добра, защото е по-цветна, свободна, многолика, позволи нещо да изскочи от „чекмеджетата“, колкото и да ги отричат, продължи своето развитие в нови, емигрантски условия. Стана почти необгледаема. Критически добре обгледаема е столицната литература (ако въобще можем да употребяваме определението „столична“), но не и „провинциалната“ (извънстоличната), „емигрантската“ (но всъщност задграничната българска) литература. Това е резултат от различни причини, но на първо място от центростремителната организация на живота във всичките му форми тук... Независимо, че съм скептик по природа, съм оптимист за литературата, не мисля че нещата в нея са „предопределени“, а историците „пазначени“; защото литературата е оная сфера от изкуството, която изключително трудно се подлага на прогностика. Разбира се, една беше ситуацията през 90-те години, друга е днес, но от това не страда добрата литература.

(Продължението - в следващия брой)

Анита КОЛАРОВА

ПЪЛНОЛУНИЕ

Край гроздове черни наливат зърна
стотици ухания страстни.
В пространства задъхани властва жена.
Порочна. Лъстива. Прекрасна.
В колони от фалоси –
като пасат
тече пълнолуние мощно.
Изтръгва сърцето на нощния град
с въздишка
жената среднощна.
Тя – смъртната –
стружки безсмъртност лепи
в магнита на своите стъпки.
И нейно шампанско са всички липи.
Рубинът ѝ – розова пъпка.
С коси хваща прилива като с въже
в прибоя на огнена доба.
Това е Жената на всички мъже –
пастта с ненаситна утроба.
Залюшнат от слабост, паважът пиян
изгаря в мъзгата ѝ вряща.
Къде сте, кръчмари, аз мога без свян
сама своите сметки да плащам...
Нощта се съблича.
Денят – светъл жрец –
покрива с воала си сърмен
не Голата Лъст, а Жена с Младенец,
която Вселената кърми.

НАТЮРМОРТ С ЯБЪЛКА

Тук нейде свита, спи змията,
сляла Небето и Земята.
Но вече Ева е познала съблазънта на
„идеала“...
Кой бог в небето на платното
пресътворил е естеството?
В ръката – ябълката жива.
Коя от тях е по-красива –
идеята ли претворена
или плодът на клонка земя?
А между двете, сам разкъсан,
художникът си носи кръста,
пиян и млад, и... просто гладен.
А ябълката е узряла –
и не в Едемската градина,
а сякаш в пазвата на Ева,
библейска, сочна и уханна.
О, ябълко розовокожа,
той носи четките, не ножа!
Но ако алчно пожелае
със зъби да те обладае
във своето човешко пладне,
магията ще се разпадне,
а, в слабостта му краткотрайна,
и – твоята библейска тайна!

Амедео Модилиани - Жан и Автопортрет

МОТИВ

*Грозната Фрина
Когато Фрина е изправена на съд за
богохулство, защитникът ѝ Хиперид дръпва
хитона на хетерата и свършението на
золото тяло я спасява от гнева на тълпата.*

Една колесница препусна през прах –
митът профуча и отмина...
И не във Елада, а тук аз видях
от плът
богохулната Фрина.
И още я виждам!
Тя – плам похабен
обсебва и мен без пощада –
величие старо под грим напластен
протяга ръка на площада.
Със дрехи, купувани на килограм,
чие око ще я погали?
Гаси с грозотата и най-малкия плам,
тъй както лъч гасне по залез.
Не би се наел ни един адвокат
да смене хитона ѝ дрипав.
Под него – за срам на Великия град,
еще като червейче хлипа.
Надменната хубост
пред строгия съд
трепери сега уязвима.
Служебен защитник ще ѝ назначат –
поне на това право има.
Здравей, лързост пламенна, моя Любов,
дошла от античните бездни!
Нима, към тълпите отправях зов,
така съвършенството чезне?
Кипридо прекрасна, пред твоя олтар
със чаша, до дъно изпита,
днес грозната Фрина е
моят кошмар.
Дори със служебна защита!

ОСТРОВИ

Тези облаци не са ли хвърчила,
пуснати от лековерни длани?
Островчета в синьото небе,
недокоснати от черна мисъл...
Както си лежим сега със теб,
от земята ревностно притегляни,
в някаква щастлива безтегловност
пухкавите облаци ни вдигат,
скриват ни в убежищата свои,
сливат ни
и
бавно ни разкъсват,
както се разкъсват земни връзки
някога били и небили.
Приказна, измамна красота,
зад която всъщност няма нищо!

Христина ВЪЧЕВА

РОДОПА, ЛЮЛКА ЗА СЪРЦЕТО МИ

*Събужда се като през пролет
моята Родопа,
коcosите ѝ-треви,земята пие светлина
и птиците подобно хмни
огласят планината,
и пее нейната снага-окупана в дъгата.
А боровеите горди, приказки шептят,
за времена размирни,
за синове, целунали във бой земята-
безсмъртие коват
и чувам песен-гласа на планината,
молитвено отправям взор.
Родопа! Пъстра моя, шарена шевшица-
богата с хората, с тютюнево
тракийско злато,
със песните- извили път към небесата,
ти,люлка за сърцето и душата ми!
И аз, пречистена заспивам,
като дете в презръдката ти свята.*

БЪЛГАРИЙО !

*Километри хиляди
от тебе ме делят,Родино,
ала в сърцето ми
на педя разстояние си ти!
Събуждам се във твоята градина,
ухае въздуха
със цвят на ябълки и билки,и треви.
Там слънцето по-ласкаво изгрява,
малинов вятър в ноздрите шепти
и се събуждам млади и щастлива,
и бащин дом разтваря
ласкаво врати.*

*Българийо!
Така жадувам твоята омая,
сърцето ми във радост тръпне
и светла е душата ми-като във рая,
когато твоята земя
докосвам въвмечтите си.*

МОЯТ СВЯТ

*Във самодивско цвете
моята душа е вплетена.
От утринна роса зачевам своя дъх,
че моят път нагоре криволичи
и птица във съня ми пърха.
Сред думи като пролети живея,
във музика на Лист
откривам своя свят.
Докосвам се до теб, земя -
кръвта да проверя,
че моят корен е във теб...
От гризката на хората съм по-добра,
от ласката им - светла е душата ми.
Разсипана във дъжд от думи и слънца-
и всички стават ми приятели.*

ДУМИТЕ ДОБРИ

*Намирам думите добри,
блестят подобно
наниз от пендари
и светла аура имат те,
дори,
обвита в тях,
душата ми трепти.
Те носят топлина
от лятно слънце,
погалват - нежен вятър
в юдска нощ,
от тях поклъва всяко зрънце
надежда, вяра и любов.
Те, думите добри,
тъй звездно светят,
разсипани в дела добри,
и храм в сърцето на
човека стават,
те, думите добри...
И крачи моята планета
звездна,
с товар безценен - думите добри!*

МОЖЕШ ЛИ БЕЗ МЕН

*Отключих те,
извор, който облива плътта ми
целебно,
нахраних те с обич,
както гладните птици отъвн,
на двора - със хляб.
Отглеждах те - белязана с нежност,
докосната с истина.
Бях ти гора,във която
се криеше от черни слънца,
избухнали в мрака.
Бях твоята обич - жадувана,
стократно ранена,
бях ти и вино, и хляб,
създа и празник в нощта,
начало и път във деня ти,
който към слънцето нежно извиа.
И отключих светлина
във душата ти бяла,
тази, дете танцува разлистена,
и усмихва вселената, старата,
станала по-чиста,
и даже по-истинска...
Аз съм белязат кон, дете
в нощта ти хвърля искри
и сънува нови простори,
и търси хора добри...*

Можеш ли да живееш без мен?

МЕМОАРНИ ФРАГМЕНТИ
ЗА НЕЩАТА ОТ ЖИВОТА

Теодоси АНТОНОВ съзнава, че не е
по силите му да направи пълна харак-
теристика на поколението художници от
своего време. Но книгата му „Толкова
някога и след това“, С., БП, 2020 е се-
риозна заявка за това. Въпреки много-
бройните колебания и съмненията му,
резултатът е надминал очакванията
на автора и е прехвърлил границите
на подзаглавието „Хроника на живота
в Националното училище за изящни
изкуства „Професор Илия Петров“,
Националната Художествена академия
и за следващите години. През погледа
на автора“.

Както може да се очаква, герои на
книгата са съучениците, състудентите и
самият автор. Присъстват и творци от
предшните и следващите поколения,
които са свързани с двете учебни заве-
дения по един или друг начин.

Гимназистите и състудентите са с
различна подготовка и възможности, по
авторът е отворени очи и уши попива
главно уменията на талантливите от
тях, от някои дори се доучва на занаят.
Летвата за влизане в двете институции в
края на 50-те до края на 80-те години на
20. век е доста висока поради наличието
на много кандидати и попадането сред
приетите е висока чест и за самия автор.
Някои съученици не успяват да влязат
в Художествената академия въпреки
многобройните си кандидатствания.
Голямата дарба на част от неприетите
ги превръща в успели художници, не-
зависимо от неуспеха им да попаднат
в това елитно висше учебно заведение
и Теодоси Антонов представя и техния
интересен път.

Книгата „Толкова някога и след това“
е изпъстрена с многобройни весели и
забавни случки с мнозина от известните
творци, предизвикани от възрастовите
им особености и възпитание. Това доста
освежава повествованието.

Теодоси Антонов като оператор нещо
насочва камерата на своя поглед и ни
превежда през дълбините на времето,
като показва многобройни светли и
тъмни негови страни, тенденции в
развитие на изобразителното изку-
ство и забележителни негови образци.
Въпреки че се смята само хронист, той
неизбежно прави точни характеристики
на художници, стилове и иновации.

В книгата на Теодоси Антонов са
добавени и три групи от знакови цвет-

ни приложения. Само тях да разгледа
читателят, ще разбере колко сериозно
е присъствието на неговото поколение
в културния живот на страната ни.
По-любопытните могат да се заин-
тересуват от по-пълно запознаване с
произведенията на част от творците,
което могат да направят с посещението
на техни изложби или чрез разлистване
на каталозите им. Някои от тях са про-
фесори в Националната художествена
академия и други висши учебни заве-
дения – Иван Димов, Тома Върбанов,
Георги Чапкънов, Богомил Николов,
Николай Майсторев, Панайот Панайо-
тов – Пани, Емил Николов, Иван Газдов,
Марин Коцев, Стоян Куюмджиев, Тодор
Варджиев, Стефан Груев, Здравко Сто-
янов, Стоян Стоянов – Течи, Красимир
Джидров...

Удивителен е пътят на Теодоси
Антонов към металната пластика,
както и куражът му да се занимава с
изкуство, опора за които намира сред
своите съученици и състуденти. При
него дори възниква въпросът за смис-
ла на изкуството, но философските му
размисли, разменени и със съучениците
и състудентите му, го навеждат на иде-
ята за необходимостта от оставяне на
своеобразни изобразителни белези на
времето. Репрезентативната изложба
по случай 75-годишнината на автора
показа убедително основателността на
тази идея: скулптура, живопис, илюс-
трация, графика, метална скулптура
(медали, плакети, релефи), създател на
Почетната значка и Почетния знак, как-
то и на стария и новия герб на община
Монтана, на паметници, стихосбирки
и сборници с разкази. Негови творби са
притежание на Националната художест-
вена галерия, както и на много галерии
и частни колекции в чужбина.

Културната общественост на Монтана
има твърде малка представа за обо-
гатяването на художествената галерия
„Кирил Петров“, която Теодоси Анто-
нов ръководи близо три десетилетия.
Причината за това е неизпълненото му
обещание да покаже ясно обема на това
обогатяване. След последната книга на
Теодоси Антонов може да запазим из-
вестна надежда това да се случи скоро.

Стефан П. СТЕФАНОВ

*Емил ЕНЧЕВ е автор,
който в сътвореното до
сега търси посоката,
която ще му покаже
как най-пълноценно
да пресъздаде видяно
и преживяно, да
обоснове случващото
се в различни сфери на
живота и бита ни, и
да създаде образи на
хора, който среща и
по всекидневните
пътища, дълбоко
свързани с корените на
българщината.*

Новата му книга с разкази „Забранени
монолози“ доказва, че не е изменил
на характерните си търсения и
открития. Основана на повечето от
повествованията му са изградени върху
събития и случки от ежедневието,
бита и световъзприемането на човека
родопчанин. В разказите включени в
„Забранени монолози“ той се опитва (и
успява) да съпостави обикновеността
на делика, с необикновеността на
унаследени митове и вярвания, на
жители и на
магичната планина
Родопа. Героите
на повечето от
издадените до този
момент книги на
Емил Енчев, са
закърмени с тази
магия.

Всеки един от
разказите носи
информация – и
познаване, както
за характерното
в поведението на
съответния герой,
така и за неговия
вътрешен свят –
мъдър и красив.
Колоритните
ежтпейски истории
не са разгърнати
„пълнометражно“.
Авторът се е
средоточил
върху определена случка, събитие,
характерен момент от живота на
действащото лице, които се отразяват
или променят мисленето и действията
му, съпричастността му към дадена
легенда, мит, вярвания, с които хората
от планината да закърмени. Това не
само обогатява сюжета на разказа,
но и създава атмосфера изпълнена
с внушаваща емоционалност и

фантазност.
Така са се изградили
разказите „Белия камък“,
„Карандаша“, „Муня“ и
др. Силно е въздействието
и на разказа (по-
точно новелата)
„Карандаша“. Акцентът
в него е поставен
върху поведението,
световъзприемането
и начина на живот –
на индивидуалната
същност на самия герой.
Пресъздаден пълнокръвно
и психологически
проводимостно, в

цялата противоречива, и в същото
време необдима вътрешна и външна
характеристика. Типичен родопчанин,
устой на какви ли предизвикателства,
конфликти, изкушения, битки с победи
и поражения.

Нещата от живота, които Емил
Енчев пресъздава художествено в
разказите си, не са толкова обикновени
и прости, както изглеждат на пръв поглед.
И това е видно в „Калъмана“, „Пънна
връв“, „Последната
молитва“ и др.

В сборника с
разкази „Забранени
монолози“ Емил Енчев
продължава да следва
основните традиции
в българската
белетристика,
завещана от най-
добрите майстори
на разказа. По
свой си начин той
го обогатява
колеритно и тонално,
откроявайки по-
директно доброто
и злото, които са
част от човешката
същност. Прокрадва се
и тънка нишка, която
соочи последните от
глобализирането,
отнемащо – видимо
или невидимо,

националната ни идентичност.
От очаквания или неочаквани
действия и постъпки на действащите
в разказите лица, проличава тяхната
индивидуалност и харизматичност,
характерното за мислитно им. В
повечето случаи то е: че и в най-
трудните, необикновени и заплетени
ситуации, човек може да оцелее ако
остане верен на себе си, на корените
си, на собствената си идентичност, на
нравствените добродетели, които деди
и прадеди си ни завещали.

Героите, които Емил Енчев
пресъздава – и то не само в „Забранени
монолози“, са от различни поколения,
социален статус, с различни вярвания. В
повествователните истории за живота
им той поставя – и се позовава, на
нашата, българска народопсихология,
която съществува и чувството за дълг
и отговорност, морал и съпричастие в
мигове на беда и опасност, почит към
традициите.

Едно от качествата на Емил
Енчев като автор, е че той съумява да
пресъздаде случка, събитие, поверие,
легенда, които не само ще привлекат
вниманието на читателя, но и ще го
развълнуват. И още – той изгражда
героя си „отблизко“, а това оказва по-
голямо въздействие върху читателя.
Мисля, че с разказите си в „Забранени
монолози“ Емил Енчев прави крачка
напред в развитието си като разказвач
душеприказник.

Благовеста КАСАБОВА

Мирслав ИБРИШИМОВ, Дърво в синьо

Георги ДРАМБОЗОВ

ПРЕДИ ФИНАЛА

Най-вероятно – не през този живот, най-вероятно – в другия, там горе – аз няма да съм все идалго Дон Кихот и с мелниците няма да се боря.

Ще зная за какво съм се родил, ще съм на ти с лиричните закони и с многострунна лира ще съм заклеял аз всички сребролюбци и Мамони.

Така бих искал! – Бог това ми дал, с едно богатство съм – от Хермес лира... Громих мамона, а Христос съм го възнял, написаното с обич не умира.

Ще ровят рой критични подир мен, един ще рови с обич, друг – с омраза, но Господ ме предал на девет музи в плен – с тях от забвение да ме опази.

И все една надежда кътам аз, да видя жест добър тук на раздяла – да кажат: - Този поет май бе един от нас!... и да ме прочетат... Преди финала...

НАГРАДА

Живот мой – нишка изтъняла, аз толкоз изненади ти гласих – да пеят песните ми в среща и в раздяла, все някой да запамети единчък стих.

Единчък стих! Не си ли струва след толкова изписани листа?... Четат ли горе? – Свети Петър всичко чувал, прилежно водел дневника на вечността.

Там някой щял да ходатайства, че да ме впият в дневника накрай! – но аз дълбоко вярвам на Светото тайнство, на генияте преди мене в този рай.

Не може всичко да е скучно! – и в рая колелото се върти, на някой райски рецитал ще ми се случи да чуя и аплауз аз за своя стих...

Това е райската награда! – тук долу, на земята не я взех, но твърдо вярвам аз в небесна изненада и ви се моля – пожелайте ми успех!

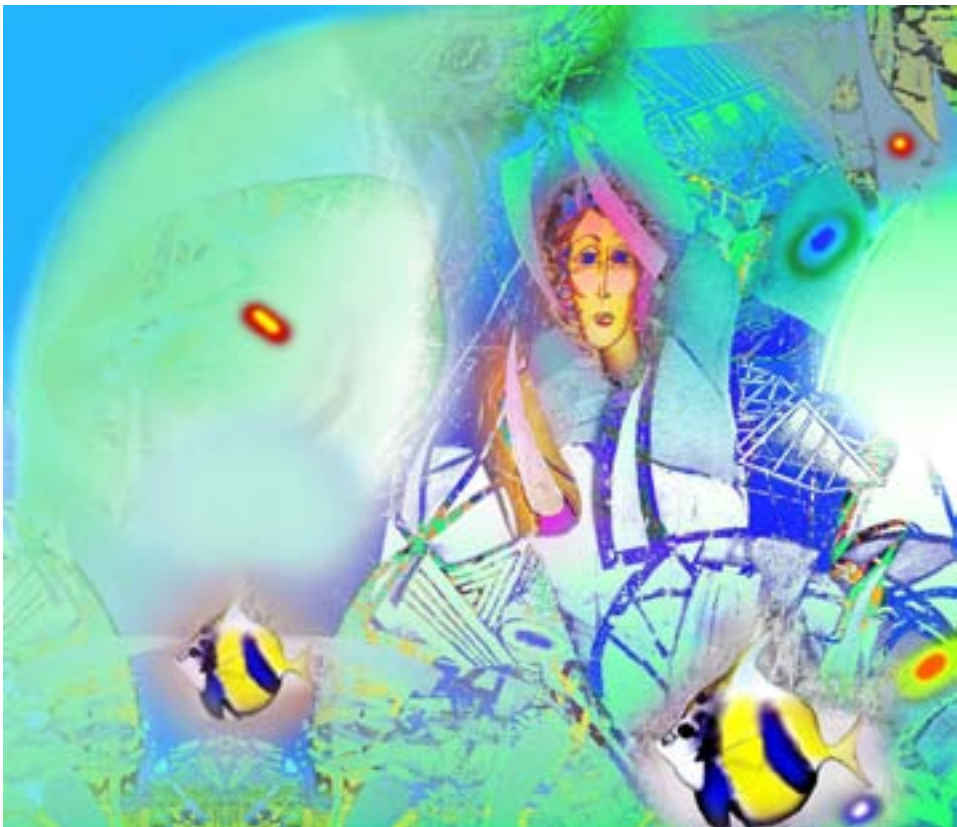
ВМЕСТО ФИНАЛ

Живях и протестирах, пях и дишах – „жизнь прошумела“, както казва Блок и май настъпва време да напиша преди финала ранен епиграм.

Шумя животът, вече отшумява, седя надвесен от брега ронлив, впила поглед в Лета – вечната забрава – все още пишеш и все още жив...

Мой Господи, свой ангел не изпращай! Когато скоча долу, го прати – не мен, поета, с две крила да хваща, а да спаси последния ми стих.

Не мен, а него да въздигне в рая, ще ме направих истински щастлив... И Ти ще чуеш моя стих накрая – с хор ангелски изпят в речитатив.

Мирослав ИБРИШИМОВ, Жена с риба

ОТРОК

защото не знам какво е печалба, вярвам, че спечелих

феодалът ме приласка, баща ми търси къде съм погребан

докато се мъчих да раста, деца се родиха, възмъжаха и отрекоха

дом се съгради и дом рухна, мене младост ме чака

а линейка препускаше като изнурен кон по меридианите на войната

ИЗОБРАЖЕНИЕ

Мария, профила ти светъл чертаят сенките на вековете. Издига се, издига се небето и стига до нозете.

И стига до ръцете ти, поели най-тежката и блага участ - да изчелят човека от неверие и на любов да го научат.

Небето стига твоите коси, покрили греховете на света, и среща погледа ти. Там блести съблжимна чистота.

АВГУСТ

С коси, развени до небето, тополите измитат времето. Старее лятото и ето – на август вече ний сме пленници.

В ръка със динено фенерче се качва вечерта по хълма. Аз от мечтите се завършам и пътят ми се вижда стръмен.

Сега е час, във който светят като светулки по челата любовите и греховете, с които ще вървим нататък.

Ще търсим истинския смисъл във нещо чуждо и голямо. Тук-там прокапват жълти листи, а ний ги гледаме през рамо.

ФИЛОСОФСКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИТЕ ИЗМЕРЕНИЯ НА МОДЕРНИЯ ЧОВЕК И НЕГОВИТЕ ЛИЧНОСТИ

С логото на ИК „Български писател“ С, 2019 г., излезе вторият роман на Ясен КАЛАЙДЖИЕВ, познат в литературните среди и като поет с оригинални художествено-естетически търсения (стихосбирките „Ключови думи“ – 1999г., „От вътрешната страна на нещата“ – 2015). Този роман по достойнство бе оценен в редица публикации на литературна критика: Йордан Нанчев в сайта „Литературен свят“, Митко Новков в сп. „Съвременник“, Мартен Калеев в годишния обзор на СБП за романовата проза от 2019 г. (в. „Словото днес“)...

Моя анализ ще започна с обобщаващ ракурс: мозаичната архитектура на романа наподобява един доста усложнен философско-психологически пъзел, конструиран на базата на екзистенциалните модули на психоаналитичното начало, в който се визират, експонират и интерпретират хипотетични, аксиоматични и доказано ефективни праксиологически теории на Фридрих Ницше, Зигмунд Фройд, Ейбрахам Маслоу, пречупени през призмата на модерните версии на авангардно-елитарния рецепционизъм. Всъщност по правилата на класическия роман писателят концентрира повествованието си в три основни сюжетни линии, които във финалната развръзка се сливат в „гордиевия възел“ на неизвестността и деконструират цялостната симетрична и хармонична композиция на творбата...Органическият наратив експонира в същността си всички възможни фактори на тази увлекателна криминално-психологическа ъндърграунд сага, в чието русло еволюират прощесите на битово-житейското, екзистенциално-психологическото, философско-естетическото, битийно-битовото /праксиологическо/, порнографско-еротичното, брутално и батално-циничното начала, носещи поотделно своите директни и/или иносказателни послания за „нещата от живота“. Острите и проникновени социално-обществени анализи, актуални с проблематиката си, са подчинени на модуса „сега и тук“, в който се конструират матричните на уродливото в същността си „елитарно“ общество от ъндърграунда, чийто босове и лидери са се сраснали с хората на властта... Усещането за модерност на повествованието се дължи на арсенала от изразни средства: кинематографичните ракурси

и техники на повествуване (до голяма степен романът „Съскла в очите“ е и кинороман, изграден по правилата и закономерностите на седмото изкуство, с усещането за задължана динамика на действието и монтажа, с излъчваща сила и запомнящ се ефектен диалог с дълбока пластичност и метафорични есенции, като определено писателят демонстрира и сполучлив афинитет към притчово-сентенциозното мислене, към аналитичните, впечатляващи квинтесенции), а също иронията, гротеската, позитивизма като вид „житейска философия“ на някои от централните персонажи, силният интензитет в метафоричната фреквентност на чисто художествено-стилистични средства, явният интерес към авторефлексия, психоанализа, философско-екзистенциални инвенции... Стилът на писателя е определено минималистичен, т.е. с минимален арсенал от средства, постига максимален семантичен ефект, като особено голямо значение в творчеството му има „детайлът“, към който писателят насочва и част от метафорично-иносказателния, метонимичен прочит и интерпретация на основните теми, идеи, концепции и перспективи (хоризонти и нива на очакване)... Изключително силни и проникновени са философско-психологическите му анализи в КОНТЕКСТА НА СЪВРЕМЕННОСТТА, така както

и нейната обгрижваща и любяща майка Дулсинея; на Венци, превърнал се от фаворит в аутсайдер и завършващ житейския си път като „стъклороман“ (измислена дума, представляваща своеобразна метафора на индивидуалния бунт към свободата и разкъсване на догмите, каноните и деструктивните, законстени морално-етични мрежи - в този смисъл може би имат място и социалните с „Коса“ на Кен Киси и Милош Форман); на мафиотският бос Пингвина; на полковник Тотев с неговите гротескно-пародийни маневри и девантни модели на мислене и поведение в нормални-тривиални и в критични, съдбовни ситуации; на женските персонажи от архитектурно-проектантското бюро, където завършилият в САЩ Венци работи, като особено сполучливо авторът се справя именно с анализа на непредвидимата и непредсказуема женска психика – амбивалентността на мисленето и поведението, завидният прагматизъм в алгоритъма и ирационалният процес на „бартера“ на женските прелести с материали, предимно, ценности, страната и ирационална трансформация на слабостта в сила, респективно привидната доминация в слабост...Много доброто познаване на психологията, нравите, моделите на мислене и поведение на хората от „под-

и с филигринна техника, ерудиция и завиден интелект предлага достатъчно задълбочено, но и в семпъл, популярен вид свои персонални философско-естетически и социално-психологически версии, достатъчно убедително и ефектно в модуса на аксиологическия алгоритъм на познанието и ценностите в съвременното ни модерно, но и объркано, противоречиво в онтологичния си генезис общество! Затова текстът има изключително голяма практическа насоченост към читателската аудитория – реципиенти от всички възрастови генерации. „Изградената йерархия внася ред и сигурност“, е една от многото сентенции на писателя, базирана на трансперсоналната психология на американеца Ейбрахам Маслоу, чиято концепция за „пирамидата на потребностите“ и хипотетичните теории за личността, са основа за психографските интерпретации и тълкувания на художествените образи в романа – както на персоналните герои, така и на абстрактните, персонифицирани категории – Страхът, Страданието, Извращенията, Любовта, „Стокхолмският синдром“, Чувството за Справедливост, Ред и порядък в обществено-социалния Хаос...! В петстепенната субординационна скала/пирамида на американския психолог Екзистенцията човешка започва с физиологичните нужди на ОЦЕЛЯВАНЕТО (храна, вода, сън, здраве), СИГУРНОСТ (подслон, безопасност, обезпеченост), ПРИНАДЛЕЖНОСТ (любов, семейство, общност), УВЕРНОСТ (слава, уважение, самоуважение), САМОУСЪВЪРШЕНСТВАНЕ (духовност, постижения, учение) като авторът на романа доразвива идеята, че всяко от тях е различно стъпало към щастieto. Писателят обаче умело включва като контрапункт и довода, не лишен от основание, че „всичко е в главата...“ и с това дообогатява множеството диалектически пластове на текста – позволявайки всеки от читателите като барон Мюнхаузен да се идентифицира и попадне в обсесята на собствената тема за оцеляването и спасението като първа стъпка към СЕБЕПОЗНАНИЕТО и САМОАНАЛИЗА – първи стъпки в подстъпа на хармонията, симетрията и себоторждествяването с ПРИРОДАТА, ХОРАТА, НЕЩАТА ОТ ЖИВОТА и най-вече със СЕБЕ СИ!!! Това всъщност е и една от основните ИДЕИ в романа, метонимично-индиректно внушена по пътя и със средствата на модерните еугестологични техники!...

Мисля, че авторът е своеобразен енциклопедист, тип „ренесансова“ личност, разчитайки до главоломно динамизиране на случващото се и оставяйки читателя без дъх, като с това прибавя елемента „екшън“ към характеристиките на текста. В същото време проникновени са страниците на диалога между Венци и доктора-психиатър, при който се разкриват механизмите в моделите на човешкото поведение, анализират се етюдите на социално-психологическите подстъпи в чисто житейско-праксиологически аспект... Практически за острата фабулност и занимателна сюжетност на романа (предимно в криминално-психологически аспект), писателят конструира

Петър ХАДЖИНАКОВ

Ясен Калайджиев, „Съскла в очите“, роман, Изд. „Български писател“, С. 2020.

Елена ДИВАРОВА

ПРЕПОДАВАНЕ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Все още пишат на хартия. Все още в тетрадките. Навеждат глави.

Неусетно се молят на словото.

Сред тях съм в орна нива. Ора, сякаш плувам. В браздите садим букви.

ВМЕСТО МЕН

Да съм жаден и сам между две планини и да търся пролука, да усетя - реката бучи, само камъни тука ми показват възможния път и възможното знание. Чувам - идва вълкът. Вместо мен ще остане.

21 МАЙ

Не искам да влизам отново във тая жаравя. Нека дойде друга – по-млада от мене, по-здрава, с по-смели стъпки, със студени очи – да мине през твоите възгледи – да ги угаси.

Да гледам, скрита в тъмното, и най-после спокойна как веселбата кипи край високи огньове, как се паят и светят лица на красиви жени и избухват искри върху твоето тяло напролет...

Но тъпната отново ме търси. Пак разравят бръшляна и измъкват ме с корена и ме хвърлят в средата на празника. Там си ти. Аз ще спазя и днес обичая. Ще забравя, че вече не искам!

ПОЕТ

Дълбаеш кладенец -

глътка светлина за живите, които -

всеки в своя път - ловуват, бият се, строят и жънат, един друг се погребват, раждат се, растат.

После с теб Бог изтрива греховете ни.

ЗА ЕДИН АПАРТАМЕНТ...

Те бяха обикновено градско семейство в края на деветдесетте. Живееха в тесен едностаен апартамент. Имаха две деца, момиче и момче - на двайсет и двайсет и две, които се задомиха рано-рано в далечни градове. Момчето Боби в Добрич си намери половинка. Момичето Недка се ожени за македонец, роди му двама сина и живя три години в Сандански. Но повече не можа да издържи капризите на откачения си мъж, който неистово я ревнуваше, преследваше и я биеше за няма нищо. Вярно, тя беше най-красивата будка в квартала, но единственото, което правеше, беше да си гледа децата, да пазари и да готви. Южнякът превземаше града през март, а в душата ѝ още вееше мраз. Трябваше и за нея да дойде пролет... Спиро, откаченият ѝ мъж, не ѝ разрешаваше да започне работа, макар че имаше много предложения. Приятелите му се умилкваха край него, само да са близо до красивата казанлъчанка. Носеха пиене, мезета, че и цветя. Търсеха поводи и ги намираха. Те гуляеха и плакнеха очи в младата снага на булката, в красивото ѝ като на икона лице - сини очи, изпъкнали скули и дълга къдрава коса, сплетена на еднометрова дебела плътка. Тя се усмихваше, говореше с всички, но не даваше поводи за друго.

Мераклиите бяха много, някои от завист пускаха слухове. А Спиро изкрейвваше и я налагаше с каквото сvari в пиянския си делириум. После плачеше и искаше да се самоубива, размахваше една кама, останала от прадядо му, поборник от ВМРО. Но не го правеше, дори не се порязваше. Недка му прощаваше на няколко пъти.

На четвъртата година каза «край». И в началото на юни се върна при родителите си с децата. Дъхавите казанлъчански липи тъкмо бяха цъфнали. Тя вдъшваше с радост аромата на родния край. Тук изгледа децата, изучи ги до гимназия с помощта на баща си и майка си. Спиро отказа да плаща издръжка под предлог, че жена му е избягала, без да го предупреди. Животът в малкия и стар апартамент вървеше трудно. Бащата Никола работеше като механик на смени в една мелница. А Недка - сервитьорка в едно новооткрито ресторантче. Майката Радка беше безработна - готвеше и чистеше къщи, но парите не стигаха. Търсеше усилено работа, но шом видеха от молбата ѝ, че е на 62 години, любезно ѝ отказваха. Тя се притесняваше, изнерви се. И започнаха кавги в семейството.

Трябваша пари за внуците, които усилено учеха немски, а вечер ходеха по дискотеки. Пълнен хаос цареше в жилището от 65 квадратни метра - с хол, кухня и детска стаячка. Добре че не волеха момичета... Но те наистина се стягаха за работа в чужбина. Разгеле, семейството успя да продаде нивите си в едно тракийско село и парите - на младоците. Пролетта те заминаха в Германия да работят като строители в Кьолн. Да спечелят и да се върнат, както обещаха на баба си... Или да се изучат.

В отчаянието си Радка започна да търси предложения за работа в чужбина. Срещу 1200 лева за трансфер една фирма я уреди да гледа двама старици - семейство в градче близо до Лисабон. Домакинните предложиха условия: денонощно гледане и присъствие неотменно за пет години, почивка - в неделя след обяд. Заплащането си струваше и Радка се съгласи. За пет години ще спести за нов апартамент на дъщеря си. Да може пак

да се задоми, че тя беше още млада - 40-годишна. Радка роди децата си на 17 и на 19 години, на същата възраст и дъщеря ѝ роди по подобие. И по ген може би...

Макар и трудно, Радка се научи да работи елементарно с лаптоп и да си говори през нощите и в неделя след обяд със своите хора в Казанлък. Но това дали беше достатъчно... Научи донякъде и португалския език.

Старите хора, макар и строги, се отнасяха добре с нея. Готвеше по техни рецепти, а се хранеше по нашенски. Стотваше набързо и за себе си нещо: я леща, я говеч зарзават. Омръзнаха ѝ месата и хамона. Бяха много солени и все я паляха на вода. Хладилникът беше на нейно разположение. Един от синовете на домакинните беше преуспял бизнесмен и подкрепяше финансово семейството. Той изплащаше месечните заплатки на Радка. Тя свикна със семейството и то - със нея. Заплатата ѝ стремително скочи нагоре, след като тя се съгласи да масажира веднъж в седмицата 75-годишния домакин. Който се придвижваше из къщата едва-едва с два бастуна. Радка намери указания и упътвания за

допълнително съдействаше за доброто ѝ телосложение... Измъчваше я понякога единствено липсата на здравата мъжка ласка на съпруга ѝ. И близостта на семейството. Сънуваше мъжа си и други мъже, срещани в младостта. В ежедневието, когато ходеше да купува хляб и други продукти, приемаше комплименти от продавачи и случайни мъже. Това ласкаеше самочувствието ѝ.

Наближаваше време за връщане. Какво ли щеше да завари, да види и почувства. Притесняваше се за себе си и за близките си... В някои от разговорите чувстваше дъщеря си никак променена. Започна да си задава въпроси. Какво ли кара челото ѝ да се държи никак сухо, отстранено...

Как ли живееш Никола и Недка, останали сами в едностайния апартамент?...

А те със своите радости и грижи, с мислите за нея и за децата не усещаха как минава времето. И никак си се сблизиха, покрай общите семейни неща... Недка смени три работи, като последно се озова като готвачка в изискан ресторант. Никола се скара със собственика на мелницата. Она

техниките в интернет. Пълнен масаж, цалостен. На голо. Старейт имаше все още запазено тяло. На младини бил плувец. Отначало тя се притесняваше, но свикна с тялото му. Правеше се, че не вижда почти ерекциралния му член. Синът изпълняваше всички желания на спривания си и откачен баща. И допълнително плащаше, каквото му наредят стария. А старият на млади години, освен спортист, е бил и актьор в един лисабонски театър. Тъй да се каже, нищо човешко не му беше чуждо. Играеше себе си...

След два месеца получи ново хард предложение от стария актьор. Денонощно размишляваше над него. То носеше допълнително още евра за всеки сеанс. И беше напълно неочаквано - завършване на масаж с фелацио. Жена му беше неподвижна на легло в друга стая, но като всяка жена се досещаше, познаваше характера на мъжа си. Но нямаше думата. Накрая българката се престрани. Тайната нямаше как да излезе от дома и да стигне до България. Само тя говореше български език в това градче. И друг българин не среща. Привикна и на тази прищевка на домакина, ако с това може да привикне една обикновена жена. Но за нейна изненада взе да ѝ харесва, тъй като той - старейт разблуден, почти го надвървяше. Освен мастурбацията, която си правеше през нощта, фелационото крепеше вътрешното ѝ его и удовлетворяваше гледане и присъствие неотменно за пет години, почивка - в неделя след обяд. Заплащането си струваше и Радка се съгласи. За пет години ще спести за нов апартамент на дъщеря си. Да може пак

го подозираше, че задявал жена му и го изхвърли от любимата работа. Стоя без работа три месеца и накрая започна като стругар в едно малко предприятие. Стругарите бяха кът в промишлеността и заплащането беше подобаващо.

Вечер засядаха на ракия, а после пред лаптопа и търсеха връзка с Кьолн най-вече и с Португалии отворе-навреме. После вечеряха - гледаха турски сериали по телевизията, докато се оттеглят по стаята си. Домакинните дрехи - пенюари, фанелки и анцузи, откриваха понякога по-скрити части от телата им. Тези гледки те отминаваха мимоходом. Но мъжът в Никола проговаряше все по-често. Той нямаше приятелка, нито любовница, а ако някоя позната го потърсеше, Недка гледаше да осуети срещите им. Тя знаеше къде се намира всеки момент от денонощието. Пазеше го за майка си, а може би... и за себе си. Ревнуваше несъзнателно. Вечер, след поредния душ, седнала зад лаптопа, дъщеря му говореше или с майка си, или с децата си. Понякога, навдесен зад нея, без да иска виждаше почти целите ѝ гърди, неприкрити добре от пенюара. А един път, забравила да си вземе халат, тя изхвъркна от банята гола-голеничка, изприпка до гардероба, взе го и с невинен смях затръшна след себе си вратата. Дълго време след това водата шуртеше... Никола беше мъж в силата си още и тези гледки започнаха да тормозят мислите и сънищата му. Главата му бучеше от напрежение, греховни мисли се лутаха из нея, не му даваха мира. В средата на август Недка имаше рожден ден. На работа беше

почерпила колегите, а в къщи зареди с вкусотии малката масичка. Масичка за двама, където се хранеха те, за да не разпват голямата квадратна маса. Тя беше за гости и за повече хора, но в случая те бяха сами. Цареше празнично настроение. Баща ѝ подари златна верижка за часовник. От радост тя се хвърли на врата му, притисна се с цялото си тяло до неговото.

И се задържа по-дълго. Усети го. Разбра веднага грешката си и се откъсна от прегръдката. Беше смутена и силно зачервена. Никола се направи, че не забелязва. Пиха водка, шампанско и накрая уиски с шоколад...

Тази нощ той започна да разсъждава за прелюбоденяето. Разбираше подсъзнателно, че тя е готова на тази стъпка. Младостта ѝ си отиваше, а тялото ѝ вехнеше. И само като че ли го канеше. Разсъждаваше за сладкия грях, който го теглеше към 40-годишното тяло на дъщеря му. И все не можеше да се реши. Ако има Господ, ще му прости ли? Ами жена му, която наближава да се върне ще разбере ли... Оставаша три месеца. Вече била спестила пари за апартамент на дъщеря си...

Тази юлска нощ на път за тоалетната, както обикновено прекоси хола, където на широкото легло спеше тя. От горещината ли или подсъзнателно беше заложила капан - отвита от кръста нагоре лежеше с гръб към неговата стая. Пълнолуние. Луната огряваше полуразголеното тяло. Нещо го преряза в слабните. Пред себе си виждаше гола жена, а не дъщеря си. Стоеше като дрогиран секунди. Някакъв зов атаквистичен, по-силен от него самия, го блъсна в гърдите, краката му се подгънаха и той не разбра как се прилепи към тази прелест. Прекара дясната си ръка под кръста и хвана топлата гръд...

Заранта пиха кафе без да се погледнат в очите. След седмица преодоляха срама и смущението си и заживяха като мъж и жена. Промяната не убягна от вниманието на бдителните съседи. Който и без това се чудеха как така мъж и жена в силите си, макар и дъщеря и баща, живеят години сами в един малък апартамент...

Една септемврийска вечер Радка се обяди, че тръгва от Португалия. Пристига с много подаръци и пари за апартамент. И със свити помисли в себе си. По разговорите в скайп, по изражението на мъжа си (дъщерята умееше да се прикрива донякъде) усещаше, че става нещо в къщата. Същевременно тя се чувстваше гузна за своите отношения със стареца-португалец, макар че не беше отишла до край...

Посрещането беше по-скоро театрална постановка. Всеки се държеше така, че да не се издаде. Но на Радка ѝ беше достатъчен един поглед да прецени обстановката, подредбата, променена от дъщеря ѝ, самата промяна в дъщеря ѝ - подмладена някак, излъчваща грях. А след като видя, че двамата отбигват често погледа ѝ, съмненията ѝ се затвърдиха: мъжът ѝ имаше връзка с дъщерята...

Каза че е изморена много и предпочита да преспи сама в кухнята. Цяла нощ се въртя, търсеше вината в себе си, премисляше живота си. Черни мисли се въртяха в главата ѝ... Заранта стана рано, измъкна се тихомълком и беше една от първите в Булбанк. Вложи парите на името на дъщеря си. И се отправи към язовир «Копринка». Там в дълбините му, в чаровния град Севтополис, я чакаха древните нейни деди - траките.

Йордан АТАНАСОВ

Мирослав ИБРИШИМОВ, Фантазия

ЛЮБОВ

Навремето родителите ѝ се бяха оженили по любов. С любов, дето се казва, създадоха детето си и пак от любов взеха, че я кръстиха Любов. Така живя първите десет години с приказки за голямата им любов. Докато накрая. Докато накрая се развеدهа не за нещо друго, а заради любов... тогава намрази и любовта, и името си. Родителите на майка ѝ не познаваха това възвишено чувство. Отрадиха детето с много обич и нежност и това беше всичко, освен едната пенсия, която можеше да ѝ дадат. Колкото можеха - изучиха я, поиска да следва - издържаша я, докато починаха и двамата. Кога и как бяха успели не разбра, но след смъртта им намери спестовна книжка на свое име с прилична сума...

Започна работа като лекар-педиатър. Смяташе, че децата се нуждаят най-много от грижи и разбиране, от обич и внимание. Така улисана в работата, не забеляза новия стажант. Не забеляза ни погледите, ни обноските, нищо, докато колежки не ѝ „отвориха“ очите. Млад, богат, щедър, вярно - от Бенин, но... И най-вече очите, с които я гледаше...

„Боже, Любче, излезе ти късмета. Ако го излъжеш да се ожени за теб, ще живееш като парича! А знаеш ли превода на името му - син на Любовта!“

Близо една година отблъсква ухаждането. Накрая се предаде. На някакво честване се отпусна и пийна една чаша. Дали от алкохола, дали от самота, прие поканата му за танц. Беше казала - само един блус и нищо повече. Цяла вечер от магнетофона се лееха блусове. На зазоряване я изпрати от тях. Сама не разбра защо го покани на кафе...

В края на месеца не ѝ дойде. Два-три дни се надяваше на закъснение, след това се примири с положението. Изчака още месец и събици за промяната. Не беше виждала дотогава по-щастлив и по-внимателен мъж. Той самият предложи да сключат брак по български, а след завръщането им и по техния обичай. За първи път от години се почувства щастлива и уверена.

Роди се хубаво и едро момиченце. Името му в превод означаваше Цвете на любовта! Дойде и денят на отпътуването. Съпругът беше уредил сам всички документи и формалности с посолството. До излитането на самолета за Дакар имаше час и половина време. За да не стоят на течение в чакалния, влязоха в бара.

Съобщиха за полет до Париж. Той се извини и отиде да провери кога точно ще излети техният самолет. Взе куфарчето с документите и билетите и излезе.

След около двадесет минути я повикаха по радиоуредбата. На гише „Информация“ ѝ предадоха запечатан плик. Учудена го разкъса и извади стъната на две бланка. Разгърна я и прочете: „Заминавам при семейството си в Париж.“

Атанас ЯНЧЕВ

Александра ИВОЙЛОВА

ЭПИГРАМИ

ЗА СЪТВОРЕНИЕТО

Сред всичките божии твари
само при човешките
се срещат бездария.

СКРОМНОСТТА КРАСИ

Била тя голямо добро
и скромния красяла, така ли?
Комай украсява того,
дето до него се хвали.

ПЛАГИАТОР

Плагиатства той,
не го е грижа хич,
че стойността е превърнал
в кич.

БЕЗДАРНИЯТ НА ВЛАСТ

Какво е впрочем
диктатура?
Яхнала властта
халтура.

РОБСТВО

Моралът им когато срива –
заробва хората властта.
Преди – с каноните фалшиви,
днес – чрез фалшива свобода.

МЕДИЕН РЕГУЛИРОВЧИК

Ментор си е, не заспива –
зорко бди голям критик.
Пътя верен ни разкрива –
ала с раздвоен език.

ПОЛИТОТГОВОРНОСТ

Щом е политически изряден –
няма да е гладен.

ЮРИДИЧЕСКИ ФОКУС

Конституцията да не сгazi,
но корупцията да опazi.
Че едното е за поста важното,
а пък другото – за блажното.

В СВЕТЛИНАТА НА ПРОЖЕКТОРА

Поет е.
И каква осянка!
На властта нали е сянка.

ВУЙЧОВОТО

Ниско чело –
все начело.

ОСЪВРЕМЕНЯВАНЕ НА КЛАСИКА

Няма шо –
голям купон!
В магазин стъкларски –
слон.

СЕЗОННА РАВНОСМЕТКА

Макар да идва есента –
в мен оптимизмът надделява.
Че моята умора и сега
пролетна остава.

ЧОВЕК НА НОВИЯ ВЕК

С маймунско А
се справя.
За Бе и Ве –
забравя.

ВЕСТИ ОТ РАЯ

Та сложен е значи
въпросът и там:
Кой е тук Ева,
коя е Адам?

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

Оптимист ли, песимист ли –
подредил си е нещата:
чашата наполовина пълна,
а пък празна му главата.

ДЕЛА И ДОКУМЕНТИ

Демокрация градихме
уникална.
И сега държава сме...
паранормална.

Адрес: 6003 Ст.Загора, ул.Хр. Ботев 4
Главен редактор: Йордан АТАНАСОВ
тел: 042/649-110, GSM 0888 790 135
Редактори: Румен СТОЯНОВ, Иван БОЧЕВ
Красимира БОЖАНОВА
Издател: НЧ "Даскал Петър Иванов-1988"
E-mail: lit_glas@abv.bg
Интернет страница: literaturenglas.com
IBAN: BG14 UNCR 7630 1074 8633 90 BIC: UNCRBGSF
УниКредит Булбанк Стара Загора
Печат: "ЛИТЕРА ПРИНТ" АД - Стара Загора
Не се връщат и не се редактират материали! Абокамент - само в редакцията

ХАЙРЕДИН ПАША

Подир Кримската война, Хайредин паша - везир на земите на падишаха в Баб-Алието (Висока порта), намисли да наобиколи Българско. Където и да идеше, дърехите му кършеха кръстове с теманета и се надпреварваха да му угаждат. Макар че, да не си кривим душата, той не беше никак придирчив, а благ и справедлив - изслушваше какви ли не прошения и отсичаше заслуженото. В султанския двор пашата се издигна от най-обикновен аскер, затуй от всички бе почитан и ценен.

Между богатите дарове, с които го затрупваха управниците, един хептен го натъжи. Наред с коприната и златото, валията на Филибе го дари и с пъстър славей. Като му го даваше, рече:

– Хайредин паша, вземи го за кадем! Дано песните му те направят още доволен и честит!

– Ишаллах! (Дай Боже!) – любезно му отвърна везирът, макар че в него нещо се преобърна.

– Аллах керим, паша ефенди! – угодливо допълни валията.

Хайредин паша не каза нищо, но като остана насаме с кафеза, в очите му проблясваше влага...

На другия ден везирът пожела да свърне към Рупчос и последван от свита низами, тръгна през Родопите. По обед конниците стигнаха Бяла черква и пред очите им се откри дивна гледка - разполовена от бягаща река, под тях лежеше натежала от благодат долина, сгушена на топло между зелените пазви на Глухи връх и Персенк. Омаян, везирът спря коня си.

– Ропката, паша ефенди! Тъй ѝ вика раята долу – притече му се услужливо валията, но онзи само кимна и дълго-дълго се взира натам.

Подир сахат влязоха в Хвойна, където ги срещна първенецът на селцето Тодор Губер, чиято дума тежеше и пред свои, и пред чужди.

– Хош-гелдин, Хайредин паша! - честити го на турски той.

– Хош-болдук! Хош-болдук! – отвърна му везирът и неочаквано попита. – А къде е Ахмед ага?

– Тръгнал е от Тъмраш, паша ефенди. Късно му обадохме... – каза валията притеснено.

– Тръгнал ли е - ще дойде! – успокои го Хайредин паша.

Ахмед ага наследи управлението на Рупчос през 1855-та от баща си Хасан ага, който стана зян при корабокрушение по време на войната с руснаците. Седалището на дърехите беше в Тъмраш и затуй българите в нахията с боязън му викаха Тъмрашлията, че наказваше и без да има никакъв хаталък. Дотолкоз дърехействаше, че чат-пат чупеше хатъра даже и на валията.

Подир посрещането Хайредин паша, придружаван от валията и други големци, влезе в селската джамия, а християните изчакаха отвън под чинара, дете бликаха чучурите на белокаменна чешмица. Като свърши молитвата, везирът попита Тодор Губер:

– Имате ли си място за черкуване, челеби?

– Имаме, Хайредин паша, имаме – зарадван отвърна българинът, който бе ктитор на храма. – Ей, къде е! Преди пет лета го дигнахме!

Сетне ги покани на обяд. Додето ядоха на сефалък под асмата на двора, везирът, някак между другото, попита:

– А кое е селцето отсреща?

– Павелско, паша ефенди. – отвърна челебията. – Крие се, ама е бая голямо.

– От най-старите в Родоп е – побърза да уточни валията.

Щом станаха от софрата, Хайредин паша поиска от валията да идат в отсрещното село. Взеха трима низами и съпроводени от челеби Тодор, тръгнаха да пресичат Голяма рѝка. По средата на сребърното ѝ туловище везирът неочаквано спря коня си и се загледа в бистър вир до обрасла със зелен мъх схлупена воденица. В един миг му се счу хор от игриви детски гласове, усмихна се загадъчно и побърза да срита а̀та си. Когато минаха отгатык, пред тях шръкна обло баирче:

– Как се казва тепето? – попита везирът.

– Свети Никола, Хайредин паша. Горѝ имаше манастирче, ама... – рече

по-раншна...

Хайредин паша кимна и неочаквано взе да качва стъпалата. Като стигна про-гнила дървена камбанария, се обърна:

– Даскале, ела ми разкажи нещо за храма, а и за селото! – и показа с рѝка околорѝст.

Бялиолу припна нагоре, а другите останаха до стълбите. Младият мъж почна своя разказ, начесто прекъсван от неподозирания интерес на пашата. Чул говор в двора, след малко на черковната врата се подаде поп с възтънка осанка и тутакси замръзна. Хайредин паша се усмихна дружелюбно и като извади кожена кесия, му рече:

– Вземи! За камбанария!

– Аллах да те поживи, ефенди... – едвам успя да продума попът тогава, но още същата есен вдигна двукатна каменна камбанария, която подир Освобождението тѝй растеше, че стана с една глава повече от минарето отсреща.

А Хайредин паша заслиза бавно на-

хвойненецът и сконфузено замълча.

– Ще го качим на връщане! – каза турчинът и препусна коня си край хълма. Влязоха в Павелско, но по каменните сокаци не се виждаше жив челяк. Като видя, че и мегданът пустее, валията запелтечи:

– Не пуснахме хабер, щото...

– Няма нищо – утеши го пашата. – Людете са на кѝра, харманено време е...

– Ей сега ще викна наш Мите! – притече се на помощ челебията и гласът му екна в прозорците на чардаклия къща. – Митѝо-о-о-о!

След малко портата се отвори и в рамката застана усмихнат млад мъж с пѝстри очи и засукани мустаци.

– Бялиолу, посрещай гости! – каза му Тодор Губер и почна да представя големците, подир което поясни: – Митѝо води моя Велика, даскал е...

Щом сайбията ги покани вътре, Хайредин паша рипна от коня, но благо възрази:

– По-добре да ни покажеш селото, челеби! – и подаде повода на един низамин.

Даскалът наметна някаква дреха и тръгна с тях. Не бяха минали няколко крачки и се озоваха пред църквата. Везирът попита:

– Скоро ли е строена?

– 1834-та, паша ефенди – отвърна Бялиолу. – Джамията отсреща е малко

долу, сподирен от слисания Бялиолу...

Валията и челеби Тодор – нищо не разбрали – тръгнаха подир пашата, който хвана сокака към Кѝошка. Когато пред тях се изпречи порутена каменна къщица, везирът изненадващо се закова:

– Що е паднала? – попита с дрезгав глас той.

– Всички измряха, паша ефенди! – отвърна Бялиолу, но дочул, че везирът въздѝхна изтежко, се опита да го разведри. – Кѝща без сайбия е като лаком бекѝрия - един ден пада!

Валията почна да се кикоти, но съзрял безмѝлвно застиналия пред руините Хайредин паша, неловко млѝкна, чудейки се какво да стори. Колкото повече растеше тишината, толкова пѝо смалѝваше фигурата на везира - раменете му хлѝтъваха все по-ниско, а погледът му незнайно защо овлажня.

“Ако всички са кат везира, агалѝкът ще са тѝрпи!”, мина през ума на даскала, окончателно надвит от човешината на големеца. Когато по някое време пашата се размърда, Бялиолу - осенен от нещо, рече:

– Добри люде бяха! Ама си отидоха с мѝката...

Хайредин паша, погълнат от свои си дертове, не попита нищо, само глухо пророни:

– Чакайте ме долу край тепето! Аз

ще подишам въздух на кѝра, че в сарая няма... – и яваш-яваш затѝтри крака към Кѝошка.

Като стигна до извора, отпи жадно, наплиска лицето си и закрачи самотен към Блатѝ. В началото избѝгваше людетѝ, но сетне покорен от купчините жито, завѝрвя от харман на харман - спираше, подпѝтваше, благославѝше. Раята - изпървом обзета от страх, накрая го отправѝаше с радостна почуда. След няколко сахата лутане из натежалите от снопи ниви, везирът се озова сред изоставена орѝница в Иверце. В горния ѝ край бурѝнясваше харман, а по-натам самотен орѝх шумѝше кротко с листа. Нѝщо трѝпна у петдесетгодишния мъж и той приседна умислен в орѝховата сянка. Колко време стоя там, не разбра, но като видя, че до заник слѝнце има един сарѝк място, се огледа още веднѝж наоколо и заслиза надолу към селото.

Край Свети Никола го чакаха селските първенци и валията, на когото низамите бяха опѝнали шарена шатра.

Щом съзря началника си, турчинът рипна като ужилѝн:

– Седни, Хайредин паша, първо да отмѝриш снагата си. Сетне ще прѝспим у Бялиолу.

– Даскале, берекет версин, тая вечер се врѝщаме – посочи към Филибе везирът, но като видя, че лицето на мъжа посѝрна, ненадейно го прѝгърна свойски през гѝрба и му прошѝнна в ухото. – Ти си мѝдър, ще ме разберѝш!

Бялиолу кимна, а пашата се сбогува с челеби Тодор и каза нещо на един низамин, който препусна лудо с коня си към Хвойна. Валията, учуден от неочакваното пътуване, загледа обѝркано след везира, който закрачи самотен нагоре по тепето. Когато след малко низаминът се върна и остави зарѝчаното, Хайредин паша стѝрчеше безмѝлвен сред манастирските руини, тѝй впи́л поглед наоколо, че нищо не усѝти.

По някое време вдигна кафѝза, който му донѝсоха, и отвори вратѝчката. Славеят, невярѝващ на свободата си, първо стори кѝръг над избавителя си, сетне полѝтя към Павелско. Везирът дълго-дълго гледа подир него, додето го изгуби от погледа си.

Когато се обѝрна назад, залѝзът запѝлза нагоре по дрехите му. Сетният лѝч мина през лицето на Хайредин паша и се скри зад Персенк, но не можа да избѝрше влагата в очите му...

Сетне везирът бавно заслиза надолу. Там вече го чакаше Ахмед ага, който мигом почна теманетата, но Хайредин паша властно го запрѝа и почна да му говори. Какво си казаха двамата, никой никога не разбра, но насѝтне Тъмрашлията изненадващо намали харача в нахията и въпреки че дотогава почти не стѝпваше в Павелско, взѝ начесто да прѝскача в него...

След като се раздели с Ахмед ага, везирът се качи на коня си и препусна, последѝван от свитата си. Един спомен обаче тѝй прѝпускаше подирѝе му, че вече чѝтирийсет лета Хайредин паша не можѝше да му избѝга. Везирът отдавна не помнѝше кой бе черковният празник, но всяка нощ сънуѝваше горящото манастирче и чудовишния пѝськ на майка си, когато го взѝха сѝничар...

Васил ВЕНИНСКИ